

Kitap Tanıtımı

İlker DEMİRÇİ*

İsmail Güleç, *Kıbrıs'ın Manevi Atlası*, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları, Nisan 2018, 183 s.

Akdeniz coğrafyasındaki adalarda farklı dinî inançlar ve bu inançlara mensup olan insanların dinleri ve inançları gereği olarak ibadetlerini yerine getirdikleri birbirinden farklı mimari yapılara sahip ibadethaneler çok önemli bir yer tutar. Adeta tarihi coğrafyanın geçmişten günümüze bir habercisi, kültürlerin canlı taşıyıcısı gibi değerlendirilebileceğimiz bu mabetler, genel itibariyle iki din çevresinde varlıklarına sürdüre gelmişlerdir. Hristiyanlığa ait mabetlerin yanı sıra, yüce dinimiz İslamiyete ait camiler, medreseler, türbeler, yatırlar ve bu çerçevede değerlendirebileceğimiz kendilerine has yapılarıyla dikkat çeken binalar, Kıbrıs'ta çok önemli bir yer teşkil eder. Bu yapılar, adaya ilahî, uhrevî ve mistik bir hava vermekle birlikte adaya turistik gezi amacıyla gelen gerek yerli gerekse yabancı insanların da en gözde ziyaretgâhlarının başında yer almaktadır. Adanın 1571'de Türklerce fethinden önceki dönemlere ait yapılar genel itibariyle Hristiyanlık dini çerçevesinde değerlendirilir. 1571'deki kutlu fetihden sonraki yapılar da doğal olarak İslamiyete ait eserler olarak göze çarpmaktadır. Tabii ki İslam ordularının önceki çıkarmalarının adadaki İslamî havanın oluşmasında etkisi yadsınamaz. Fakat tarihte 1571, bu açıdan çok daha önemli bir yer teşkil etmektedir. İslam'ın ilk fetihleri esnasında şehit düşmüş birbirinden değerli müminlerin türbeleri ve mezarları, adanın dört bir yanına yayılmıştır. Öyle ki bu şüheda etrafında mistik ve heyecan verici hikâyeler ada halkı tarafından yıllardan bu yana söylenegelmiş ve hatıraları bugün dahi unutulmamıştır.

Kıbrıs hakkında şimdye kadar bir çok eser kaleme alınmış olsa da adanın manevî havasına yönelik ayrıntılı bilgiler vermesi sebebiyle ve akılda kalıcı, herkesin anlayabileceği tarzda ve akıcı bir üslupla kaleme alınan ve dahası yerleşim yerlerine göre her yapı ve ibadethanenin ayrı ayrı ele alınıp okuyucuya tafsilatlı bir şekilde bilgiler vermesi

* Öğretim Görevlisi, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü,

açısından Prof. Dr. İsmail Güleç Hocamın hazırladığı *Kıbrıs'ın Manevi Atlası* adlı eseri bu konuda bir ilk olarak değerlendirilebilir. 2 yıl KKTC'de kalan ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi'nin kurucu rektörü olarak görev yapan, akademisyen Prof. Dr. İsmail Güleç, *Kıbrıs'ın Manevi Atlası* eserinden önce "Kıbrıs'ın Manevi Mimarları" adlı eserini yayımlamıştı. Bu eserin oldukça fazla ilgi görmesi üzerine eserine birkaç türbe ve yapı ekleyerek ve daha da genişleterek son eserini kaleme aldı ve yayımladı.

Eser, Önsöz, Giriş, Kıbrıs'ta Türbeler ve Ziyaret Adabı, Kıbrıs'taki İlk Şehidimiz: Hala Sultan şeklinde kaleme alınmış ve devamında Lefkoşa (23 eser), Mağusa (8 eser), Girne (3 eser), Lefke-Güzelyurt (3 eser) ve Dipkarpaz (1 eser) ayrı ayrı incelenmiştir. En sonda ise kapsamlı bir kaynakça yer almaktadır.

Kıbrıs'ın Manevi Atlası'nda, Kıbrıs'ın ilk şehidi Hala Sultan'a atfen inşa edilen Hala Sultan Camii ve tekkesi işlendikten sonra yerleşim birimlerine göre ayrılarak hemen hemen bütün bina, tekke, camii ve türbeler kısa ve akılda kalıcı bir üslupla ve bilgilerle tanıtılmıştır. Biz bu tanıtım yazısında her bölgeye ait olmak üzere bazı eserleri kısaca aktaracağız:

Larnaka: Bugün Güney Kıbrıs sınırları içerisinde kalan Larnaka'da medfun Ümmü Haram (Hala Sultan) adına inşa edilen türbe hakkında İsmail Güleç şunları belirtmektedir: "Kıbrıs'ın fethi 1571'de tamamlandı. Hala Sultan'dan bahseden ilk belge ise 1607 yılına ait. Osmanlılar mezarı tesbit eder etmez hemen bir vakıf kurup hizmetlerinin görülmesini sağlamışlardır. Zaman içinde adaya gelen görevliler ve zenginler tarafından türbe düzenlenmiş, önce şadırvan, sonra tekke inşa edilince daha sağlam ve büyük bit camie ihtiyaç duyulmuş. 19. Asrın başlarına gelindiğinde mezar birçok vakfı olan bir külliye olmuştur artık." Ayrıca Hala Sultan'ın tafsilatlı bir tanıtımı yapılmış, külliye'nin mimari özellikleri verilmiş ve külliye'ye ait sayılan ve rivayetlere dayanan "Üç büyük taş efsanesi" adlı bir efsaneden de bahsedilmiştir.

Lefkoşa: Kırklar Tekkesi veya Türbesi, "Ercan Havaalanına giderken hemen girişteki kavşakta bir tabela görürsünüz: Kırklar Tekkesi. Oldukça geniş bir arazinin ortasında minaresiz ve kubbesiz bir mescit ve mescidin içinden geçilerek girilen bir türbeden oluşuyor. Rivayete göre İslam ordularından kırk kadar asker buraya geldiklerinde ani bir gece baskını ile şehit edilirler ve iki çukur kazılıp içine atılırlar. Daha sonra bu askerlerin on yedisinin mezarı topluca, yirmi üçünün ise ayrı ayrı kazılıp ve yeniden defnedilir. Artık burası Kırklar Türbesi adıyla anılacaktır." Güleç, devamında sahabenin kabirlerinin nasıl bulunduğu, neden türbe değil de tekke denildiği gibi hususlarda bilgiler vermektedir. Tekkenin etrafında zamanla vücut bulan çeşitli rivayetlere de yer veren Güleç, "Özellikle köylüler, bir diğer deyişle toplumun hacca gitme imkânı bulunmaya kesimi, hac mevsiminde kutsal mekân olarak kabul ettikleri için burayı ziyaret ederlermiş. Burası sadece Kıbrıslı Türkler tarafından değil, Rumlar tarafından da mübarek bir yer kabul edilip ziyaret ediliyormuş..." gibi bilgilerle okuyucunun zihninde burası hakkında daha net düşünceler belirmesine olanak tanımaktadır.

Mağusa: Başını vermeyen bir başka şehit: Canbulat Bey, “Mağusa’daki en önemli yapılardan biri Ortaçağ askeri mimarisinin yakta kalan en güzel örneklerinden biri olan kalesi. Kale surlarla çevrili ve surların her bir köşesinde bir kula var. Özellikle bir var ki dünyada okumuş yazmış herkes bilir. Shakespeare’in bir kısmı Kıbrıs’ta geçen aynı isimli oyunundan sonra çok meşhur olan Othello Kulesi...” Bu meşhur kulenin fethe-dilmesinde çok büyük emeği geçtiği varsayılan Canbulat Bey’in efsanelere konu olan şehadeti ve şehit düştüğü yerde inşa edilen türbesi ve bu türbenin bulunduğu müze anlatılmaktadır. Türk’ün Ömer Seyfeddin’in meşhur hikayesi “Başını Vermeye Şehit”inden başka bir başka başını vermeyen şehidi daha var: Canbulat Bey...

Girne: Serdar Ömer ve Arkadaşları (Hz. Ömer Türbesi/Tekkesi, “Kıbrıs’ın en sık ziyaret edilen yerlerinden biri Serdar Ömer ve arkadaşlarının şehit oldukları mağara ve üzerine yapılan makamların bulunduğu Hz. Ömer Türbesi’dir.” Efsanelere konu olmuş ve adlarına ada sınırları içerisinde bir çok rivayette rastlanılmış “7 İslam askeri”nin şehadeti ve yan yana dizili şekilde duran 7 makam... Denizin hemen kenarında bulunan ve adeta “Kıbrıs Türk’ün ve İslam’ın” diye haykıran türbe... Özellikle 7 askerin hakkındaki rivayetler oldukça ilginizi çekecek.

Lefke: Pir Paşa Camii (Pirî Mehmet Paşa Camii), Adanın en batısında, bakir doğası ve havasıyla yeşilin ve mavinin bir gökkuşağı edasıyla bulunduğu yerdir Lefke. Lefke’nin bu heyecan verici güzelliğine layık, yüksekte bulunması sebebiyle adeta Lefke’nin manevi muhafızı konumundaki Pir Paşa Camii. İsmail Güleç Hoca, hem bu caminin iç ve dış yapısı hakkında bilgi veriyor hem de caminin çevresinde bulunan mezarlardan bahsediyor. Talihsiz Osman Paşa da bunlardan birisi.

Dipkarpaz: Adanın kuzeydoğusunda kalan Dipkarpaz’ın manevi havası deyince akla gelen ilk yapı; Dipkarpaz’ın 28 kilometre daha doğusunda yer alan Zafer Burnu’na giderken karşılaşıcağınız Apostolos Andreas Manastırı’dır. İsmail Güleç Hoca buranın hem Rumlar hem de Türkler için çok önemli bir ziyaretgâh olduğunu belirtmektedir. Adını tam olarak bilemediğimiz ve Urve b. Sabit diye bilinen bir sahabinin mezarının bulunması savıyla burası da adada Türklere ve Müslümanlara ait manevi yapılardan birisi olarak dikkat çekmektedir. Tafsilatlı bilgileri eserde bulabilirsiniz.

Gerek siyasi gerek ekonomik gerek kültürel ve gerekse tarihî olarak Türkler/İslam için son derece önemli bir yeri olan “Yavru Vatan Kıbrıs”, Akdeniz’de ezan sesinin duyulduğu ve İslam nüfusunun bulunduğu tek adadır. Bu güzide adayı her daim korumak ve gözetmek her Türk evladının vazifesi olmalıdır. Ne mutlu ki içeride, toprakların altında, sessizce bekleyen ve adanın Türk/İslam manevi yapısına sahip çıkan şüheda var! Dışarıdaki bizler de hem şühedaya hem atalarımıza layık olmak üzere vazifemizin bilincinde olmalıyız. Ancak bu bilinçte olursak “Kıbrıs, Türk/İslam’ındır!” diyebilme hakkımız olur. Bu doğrultuda, Kıbrıs’ın manevi, dini, yapı ve mimarlarının hem Kıbrıs Türkleri arasında hem de Türk coğrafyasında unutulmaması, gelecek kuşaklara aktarılması milli bilinç açısından oldukça önemlidir. Çok değil, Kıbrıslı Rumların kendi manevi

coğrafyalarına ve yapılarına gösterdikleri hassasiyeti gösterebilirsek yeter. Çünkü bizim toprağın altında da her daim yardımcılarımız vardır. Üstad Orhan Şaik Gökyay'ın dediğı gibi: "Bu vatan toprağın kara bağrında/ Sıradağlar gibi duranlarındır/ Bir tarih boyunca onun uğrunda/ Kendini tarihe verenlerindir" Toprağın kara bağrında yatanları *Kıbrıs'ın Manevi Atlası* adlı eseriyle okuyucuya ulaştıran değerli bilim adamı, akademisyen Prof. Dr. İsmail Güleç hocama ve bu değerli eseri edebiyat ve bilim âlemine kazandıran Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne şükranlarımı sunuyorum.